

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

Zahraniční studijní cesta do Švédska

V dubnu 2018 se uskutečnila cesta za dobrou praxí adiktologických služeb do Švédska. Jejím cílem bylo navštívit klíčové švédské instituce a hledat u nich odpovědi na následující okruhy otázek:

*Odděluje se přístup k různým skupinám závislých (nelegální drogy, alkohol, tabák, nelátkové závislosti), **nebo se tato problematika řeší integrovaně** (např. v rámci jednoho zdravotního nebo sociálního zařízení)? Jak se v praxi švédských adiktologických služeb projevuje jejich **zdravotně-sociální charakter**? Jak zde zajišťují **dostupnost adiktologických služeb, jak jsou služby provázány** a na jaké úrovni (centrální, regionální, místní) se plánují?*

*Dalším okruhem dotazů bylo **financování**: Jak jsou adiktologické služby financovány? Je odděleno financování zdravotních (substituce, detoxifikace, léčba) a sociálních služeb? Je v systému adiktologických služeb uplatňována tzv. vyrovnávací platba?*

*Posledním okruhem dotazů bylo **zajišťování kvality služeb**: Jak je zajišťována kvalita adiktologických služeb? Využívají období standardů kvality v adiktologických službách používané v ČR?*

Stockholm

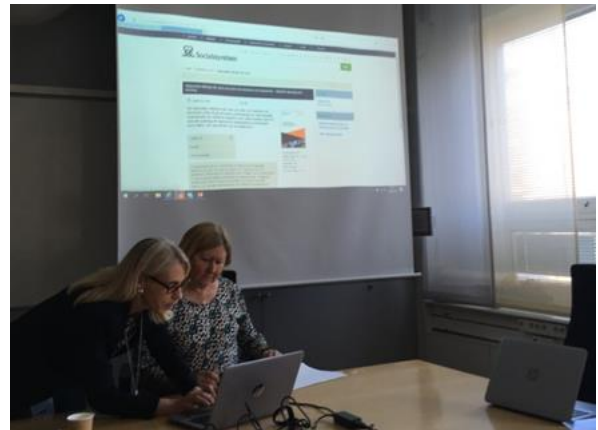
Pracovníci projektu se setkali se zástupci ministerstva zdravotnictví a sociálních věcí (**Ministry of Health and Social Affairs**), které navrhuje legislativu pro sociální a zdravotní oblast a je zodpovědné za tvorbu Národní strategie 2016–2020 pro alkohol, tabák, doping a nelegální látky. Ministerstvo letos upravilo zákon pro zdravotní služby a zákon pro sociální služby, kam zapracovalo povinnost službám věnovat se oblasti gamblingu. Nové zákony jsou platné od letošního roku a návrh nového zákona o gamblingu je připraven. Oblast hazardního hraní zatím není součástí národní strategie, ale s jeho začleněním počítají pro novou Národní strategii 2020–2025.

Cesta se uskutečnila v rámci projektu „Systémová podpora rozvoje adiktologických služeb v rámci integrované protidrogové politiky“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0003035, prioritní osa OPZ: 2 – Sociální začleňování a boj s chudobou.

Samotná implementace Národní strategie a její vyhodnocování je delegováno na Agenturu pro veřejné zdraví (**Public Health Agency of Sweden**). Tato kompetence je legislativně ukotvena a ministerstvo na tyto činnosti poskytuje Agentuře finanční prostředky. Agentura zajišťuje metodologickou podporou službám prevence a veřejného zdraví, spolupracuje s WHO i EU, zastává funkci švédského monitorovacího střediska pro EMCDDA a má rovněž koordinační funkci. Ministerstvo dostává pravidelně informace o vyhodnocování národní strategie a má právo od agentury a dalších institucí poptávat statistická vyhodnocení apod.

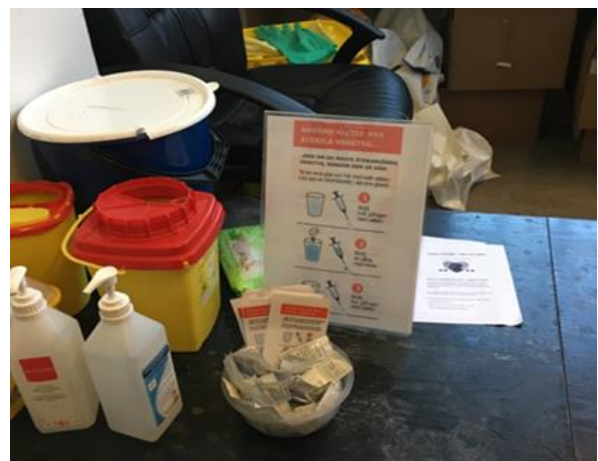
Ministerstva ve Švédsku jsou malá, většina výkonných kompetencí (koordinace, financování, metodické vedení...) je delegována na národní agentury. Financování sociálních a zdravotních služeb je rozdělené tak, že zdravotní služby jsou financované ze strany tzv. "administrative counties" (volně přeloženo jako v přenesené působnosti) a sociální služby jsou financované v samostatné působnosti kraje a obce.

Další navštívenou agenturou byla Národní platforma pro zdraví a sociální zabezpečení (**National Board of Health and Welfare**), která má na starosti správu národních registrů (registr pacientů, uživatelů, registr mortality, registr sociálních služeb apod.) a sběr dat. Rovněž vytváří analýzy a zprávy pro vládu či další subjekty pracující v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb. Na základě právních předpisů a nejlepších dostupných znalostí zpracovává Národní platforma pravidla a nařízení, která obsahují závazné „doporučené postupy“ realizace sociálních a zdravotních služeb, které zahrnují zejména oblast kvality a bezpečnosti zdravotní a sociální péče.

Národní platforma pro zdraví a sociální zabezpečení

Poslední návštěva se uskutečnila v **občanském sdružení Brukarföreningen Stockholm**. Jeho členy se mohou stát bývalí i současní uživatelé drog, tzn., že je to sdružení i pro lidi, kteří užívají opiáty, jsou v substituční léčbě nebo v jiné lékařské péči. Sdružení poskytuje služby i pro lidi, kteří užívají legální i nelegální typy drog. Aby služby testování na infekční nemoci a distribuce zdravotního materiálu byly v souladu s právními předpisy Švédska, uděluje sdružení členství uživatelům, kteří je navštíví. Členství umožňuje nadále využívat služeb sdružení. Sdružení se také síťuje s potřebnými pracovníky, např. sociálními pracovníky a lékaři, zapojuje se do práce na příslušných fórech a spolupracuje i v uživatelských radách. Aktivity sdružení jsou regionální a pokrývají celou oblast Stockholmu.

Brukarföreningen Stockholm

Očekávání, která jsme měli při plánování této zahraniční cesty, se naplnila pouze částečně. Zástupci veřejných institucí nás informovali, že postup dle Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/24/EU ze dne 26. února 2014, o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice 2004/18/ES, tzv. vyrovnávací platba, se pro oblast adiktologických služeb neuplatňuje. Nepotvrdil se však náš předpoklad o zdravotně sociálním pomezí adiktologických služeb ve Švédsku, který vycházel ze skutečnosti, že uplatňuje dosti konzervativní přístup a odděluje léčbu od sociálních programů, které jsou zaměřeny zejména na oblast *harm reduction*. (Nutno ovšem poznamenat, že Švédsko má velmi rozvinutý sociální systém, který je většinou zaměřen obecně na osoby vyžadující sociální pomoc a péči, bez ohledu na konkrétní status.)

Naopak se potvrdilo, že Švédsko uplatňuje integrovaný přístup k protidrogové politice. Národní strategie je zaměřena na drogy, alkohol, tabák a doping a pro její realizaci je vyčleněn dostatečný objem finančních prostředků. Připravuje se její rozšíření o oblast hazardního hraní. Ověřila se také existence sítě služeb, za jejichž zřizování odpovídají municipality, které jsou ze zákona povinny zjišťovat a naplňovat potřeby v této oblasti. Vzhledem k výše zmíněnému konzervativnímu přístupu Švédska k drogové problematice je větší část finančních prostředků alokována prostřednictvím Agentury veřejného zdraví na léčbu drogových závislostí, včetně substitučních programů. Rovněž existuje systém zajišťování kvality, za nějž zodpovídá Národní platforma pro zdraví a blahobyt.

Švédsko má dosti striktní drogovou legislativu a i samotné držení drog je trestné. Na rozdíl od jiných evropských zemí (např. Dánska, Norska, Německo, Velké Británie atd.) nezavedlo naloxonový program a jeho distribuce je tak de jure nelegální. Ovšem při vědomí zdravotních rizik spojených s užíváním drog a zejména opioidů (za rok 2016 je zaznamenáno 590 případů smrtelného předávkování) země toleruje a podporuje samosprávné skupiny uživatelů a jejich programy *harm reduction*, včetně distribuce naloxonu.

*Z podkladů pracovníků projektu zpracovala M. Valentová
Foto: Z. Karchňáková*